

УДК 351.745

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.3.03>**ВІТАЛІЙ БОРИСОВИЧ ПЧЕЛІН,**

доктор юридичних наук, професор,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра поліцейської діяльності та публічного адміністрування;

 <https://orcid.org/0000-0001-9540-9084>,
e-mail: pchelin@me.com;

ГЕННАДІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ ЗВІРЯНСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
факультет № 3;

 <https://orcid.org/0000-0002-6687-8575>,
e-mail: zvirjanskij.gennadij@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Визначено сутність і проаналізовано особливості нормативно-правової регламентації юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України. З'ясовано зміст і значення категорії «юридична відповідальність», що було використано в основі формування авторського бачення сутності юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України як закріпленої на нормативно-правовому рівні міри регулятивного впливу на поведінку таких працівників, що здійснюється внаслідок відхилення від встановлених законодавством правил їх діяльності та полягає в застосуванні відповідних заходів. Встановлено й охарактеризовано сукупність актів чинного національного законодавства, на основі яких здійснюється нормативно-правова регламентація юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України.

Охарактеризовано основні нормативно-правові акти, які визначають правові підстави притягнення працівників Бюро економічної безпеки України до відповідного різновиду юридичної відповідальності. Зроблено висновок, що притягнення працівників Бюро економічної безпеки України до окремих різновидів юридичної відповідальності не врегульовано належним чином на нормативно-правовому рівні. Обґрунтовано, що матеріальна відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України, які мають спеціальні звання, на відміну від працівників інших правоохоронних органів, регулюється положеннями загального, а не спеціального законодавства. Доведено, що сьогодні відсутній спеціальний акт законодавства, на підставі положень якого здійснюється нормативно-правова регламентація дисциплінарної відповідальності безпосередньо працівників Бюро економічної безпеки України.

Сформовано підходи до подолання недоліків нормативно-правової регламентації юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України. Запропоновано дієві шляхи вирішення ситуації, що склалася в досліджуваній сфері, за допомогою внесення відповідних змін до чинного національного законодавства України, на основі положень якого здійснюється нормативно-правова регламентація юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України, а також доведено необхідність ухвалення спеціального акта законодавства, положення якого визначали б правові засади притягнення їх до дисциплінарної відповідальності.

Ключові слова: юридична відповідальність, Бюро економічної безпеки України, економічна безпека держави, нормативно-правова регламентація, правовий статус працівників.

Оригінальна стаття

ВСТУП. Одним із найважливіших аспектів належного функціонування держави є стан її економіки. Адже, як цілком слушно зауважує Д. Кошиков (2021), завдяки стабільно функціонуючій економіці підвищується добробут населення, розвивається промисловість, аграрний

сектор, безперервно функціонують об'єкти інфраструктури, енергетики, житлово-комунального господарства. Водночас у Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженої Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021,

наголошується, що «стан розвитку економіки України протягом останніх 10 років не давав змоги забезпечувати національні економічні інтереси. Протягом 2010–2019 років стан економічної безпеки оцінювався як незадовільний із погіршенням показників практично за всіма складовими до небезпечного рівня у 2012 році та 2014–2015 роках. Загалом показники всіх основних складових економічної безпеки залишаються низькими, що зберігає високими ризики прояву масштабних дестабілізаційних явищ у розвитку економіки в довгостроковій перспективі»¹. Крім того, як зауважує О. Гетманець (2022), війна, нав'язана Україні, порушила економічні зв'язки, погіршила стан матеріального виробництва та визначила такі загрози економічного розвитку держави, як енергетична й продовольча криза, загострення та погіршення стану трудових, біологічних, природних факторів виробництва, нарощування воєнних загроз та інші, які мають як прямий, так і опосередкований вплив на стан матеріального виробництва і, як наслідок, на забезпечення потреб людини. З огляду на це на перший план виходять питання економічної безпеки держави, що має забезпечуватися цілою низкою чинників.

Так, у літературі цілком слушно наголошують, що економічна безпека є найважливішою якісною характеристикою економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати нормальні умови функціонування, а також стійке забезпечення ресурсами та розвиток і послідовну реалізацію економічних інтересів (Марченко, Пушак, Ревак, 2020). Економічна безпека, зауважують Ю. Гаруст і В. Мельник (2019), є важливим елементом, який забезпечує ефективне функціонування безпеки державної, оскільки вона є матеріальною основою національної суверенності та фактично визначає реальні можливості в гарантуванні інших її видів. Саме тому особливого значення набуває діяльність уповноважених державою суб'єктів, що спрямована на забезпечення економічної безпеки, провідне місце серед яких посідає Бюро економічної безпеки України. Ефективність діяльності цього суб'єкта забезпечення економічної без-

пеки держави зумовлена багатьма факторами, серед яких вважаємо за доречне виокремити належну нормативно-правову регламентацію юридичної відповідальності його працівників. Адже саме юридична відповідальність є важливим елементом правового регулювання суспільних відносин, сутність якого полягає в цілеспрямованому впливі на поведінку індивідів за допомогою юридичних засобів (Аземша, 2012). Ось чому актуальним є питання щодо визначення особливостей нормативно-правової регламентації юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України, що, серед іншого, дозволить встановити її недоліки, визначити можливі шляхи їх подолання, а отже, запропонувати можливі варіанти підвищення ефективності діяльності цього суб'єкта забезпечення економічної безпеки держави.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою статті є визначення сутності та різновидів юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України, а також особливостей її нормативно-правової регламентації положеннями чинного національного законодавства. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: здійснення аналізу поглядів учених щодо розуміння сутності та значення юридичної відповідальності суб'єктів відповідних суспільних відносин; формування на підставі такого аналізу авторського бачення щодо розуміння сутності юридичної відповідальності; встановлення різновидів юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України; визначення й аналіз положень нормативно-правових актів, на підставі яких здійснюється нормативно-правова регламентація юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України; з'ясування недоліків нормативно-правової регламентації юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України із формуванням можливих шляхів їх вирішення.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ. Проблеми нормативно-правової регламентації функціонування як у цілому суб'єктів забезпечення економічної безпеки України, так і Бюро економічної безпеки України зокрема досліджувалися у працях таких учених-правознавців, як О. Бригінець, Р. Шаповал, А. Бахаєва, В. Пчелін, А. Фоменко (2021), О. Герман (2021), О. Гетманець (2022), Д. Кошиков (2021), К. Кривошеєв (2021), В. Крикун (2021), В. Мельник (2021), О. Пчеліна, Є. Скуліш, Ю. Буглак, Р. Миронюк (2021) та ін. Вченими було проведено змістовні дослідження щодо нормативно-правової

¹ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021> (дата звернення: 11.04.2023).

регламентації діяльності суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави, зокрема Бюро економічної безпеки України. Однак питанням нормативно-правової регламентації юридичної відповідальності працівників зазначеного суб'єкта економічної безпеки увага майже не приділялась. Такі дослідження проводилися фрагментарно в межах вирішення більш складного, комплексного наукового завдання. При цьому не можна не зазначити й те, що Бюро економічної безпеки України було створено не так давно, а нормативно-правова база його функціонування й досі перебуває на стадії свого формування, що позначається на особливостях нормативно-правової регламентації юридичної відповідальності його працівників. У своїй сукупності вищенаведені фактори зумовлюють актуальність дослідження щодо визначення особливостей нормативно-правової регламентації юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Успішному виконанню поставлених у поданому науковому дослідженні завдань, досягненню його кінцевої мети сприяло використання в його межах комплексу загальнотеоретичних і спеціально-наукових методів пізнання. Обраний підхід мав позитивний вплив як у цілому на значущість цієї наукової праці, так і зумовив її практичну спрямованість щодо вдосконалення основ нормативно-правового регулювання юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України. Так, застосування методів етимологічного та семантичного аналізу дозволило визначити зміст і значення категорії «юридична відповідальність», що було використано в основі формування авторського бачення сутності юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України як закріпленої на нормативно-правовому рівні міри регулятивного впливу на поведінку таких працівників, що здійснюється внаслідок відхилення від встановлених законодавством правил їх діяльності й виражається в застосуванні відповідних заходів. Метод узагальнення надав можливість визначити пов'язані між собою акти законодавства, на основі положень яких відбувається нормативно-правова регламентація юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України. При цьому було здійснено характеристику основних нормативно-правових актів, які визначають правові підстави притягнення працівників Бюро економічної безпеки України до відповідного різновиду юридичної відповідальності. За допомогою

методу структурного аналізу було зроблено висновок, що притягнення працівників Бюро економічної безпеки України до окремих різновидів юридичної відповідальності не врегульовано належним чином. Зокрема, визначено, що матеріальна відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України, які мають спеціальні звання, на відміну від працівників інших правоохоронних органів, регулюється положеннями загального, а не спеціального законодавства. Також відсутній спеціальний акт законодавства, на підставі положень якого здійснюється нормативно-правова регламентація дисциплінарної відповідальності безпосередньо працівників Бюро економічної безпеки України. При цьому метод дедукції та індукції дозволив сформулювати підходи до подолання недоліків нормативно-правової регламентації юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України. Також використання цього методу дало змогу запропонувати ефективні, на нашу думку, способи подолання наявної проблеми шляхом унесення змін до нормативно-правової бази, положення якої визначають правові засади юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України, а також довести необхідність ухвалення спеціального акта законодавства, положення якого визначали б правові засади притягнення їх до дисциплінарної відповідальності.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. З позиції семантичного аналізу слово «відповідальність» у сучасній українській мові тлумачиться в такому значенні: покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чиїсь дії, вчинки, слова; серйозність, важливість справи, моменту тощо. При цьому під відповідальністю юридичною авторський колектив «Великого тлумачного словника сучасної української мови» розуміє встановлений законодавством юридичний обов'язок правопорушника зазнати позбавлення певних благ та (або) належних йому цінностей (Бусел та ін., 2009). Деяко схожі погляди на сприйняття сутності юридичної відповідальності панують на сторінках юридичної літератури, де переважно розглядають її сенс саме з негативного або ж так званого ретроспективного аспекту. Так, наприклад, учені-правознавці сутність юридичної відповідальності розкривають як самостійну форму реалізації охоронної функції права, що виражається в комплексі заходів державного примусу, які передбачені законодавством, застосовуються щодо правопорушника уповноваженими суб'єктами у

зв'язку з учиненням діяння, що містить усі елементи складу правопорушення, та супроводжуються примусовим позбавленням певних цінностей, які належать правопорушнику, а також настанням негативних наслідків особистого та майнового характеру (Сопільник та ін., 2019). З огляду на наведене вище визначення сутності досліджуваного поняття мову слід вести про ретроспективну юридичну відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України.

Правові засади такої відповідальності знайшли свою об'єктивізацію у ст. 38 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України», де зазначено: «1. За невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків працівники Бюро економічної безпеки України несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну відповідальність згідно із законом»¹. Фахівці з теорії права зауважують, що кримінальна відповідальність полягає в застосуванні до винної у вчиненні злочину фізичної особи певного виду та міри кримінального покарання, передбаченого кримінальним законом (Наливайко та ін., 2020). Говорячи про кримінальну відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України, слід зазначити, що вона може мати місце за правопорушення в інформаційній сфері. Так, у ст. 37 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» зазначено, що працівники Бюро економічної безпеки України несуть відповідальність за розголошення, нецільове використання, порушення правил роботи з інформацією, інше протиправне використання інформаційних ресурсів Бюро економічної безпеки України, доступ до яких надається в межах службових повноважень, відповідно до Конституції України², законів України «Про захист персональних даних»³, «Про інформацію»⁴ та інших но-

рмативно-правових актів. При цьому працівники Бюро економічної безпеки України несуть персональну дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність за вчинені ними діяння, що призвели до порушення прав та інтересів будь-яких осіб, пов'язаних з обробкою інформації⁵.

Як свідчить аналіз приписів Кримінального кодексу України (далі – КК України)⁶, працівники Бюро економічної безпеки можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності за вчинення таких правопорушень в інформаційній сфері:

– розголошення в будь-якому вигляді таємниці фінансового моніторингу або факту обміну інформацією про фінансову операцію та її учасників між суб'єктами первинного фінансового моніторингу, суб'єктами державного фінансового моніторингу, іншими державними органами, а також факту надання (одержання) запиту, рішення чи доручення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, або надання (одержання) відповіді на такий запит, рішення чи доручення особою, якій ця інформація стала відома у зв'язку з її професійною або службовою діяльністю, якщо такі дії заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб (ч. 2 ст. 209-1 КК України);

– умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей,

¹ Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20> (дата звернення: 11.04.2023).

² Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 11.04.2023).

³ Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 11.04.2023).

⁴ Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 11.04.2023).

⁵ Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20> (дата звернення: 11.04.2023).

⁶ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 11.04.2023).

якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності (ст. 231 КК України);

- умисне розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу й організованих товарних ринках без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності (ст. 232 КК України);

- розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, за відсутності ознак державної зради або шпигунства (ст. 328 КК України);

- розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, вчинене суддею, прокурором, слідчим, дізнавачем, працівником оперативно-розшукового органу незалежно від того, чи приймала ця особа безпосередню участь в оперативно-розшуковій діяльності, досудовому розслідуванні (ч. 2 ст. 387 КК України).

Також може йтися про кримінальну відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України за вчинення корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, наприклад: декларування недостовірної інформації (ст. 366-2 КК України); неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3 КК України); прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України); незаконне збагачення (ст. 368-5 КК України); зловживання впливом (369-2 КК України) тощо. Окрему увагу слід звернути на кримінальну відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України, що передбачена за вчинення ними правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України); зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1 КК України); перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК України); бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 365-3 КК України); службове підбурення (ст. 366 КК України).

Наступним видом юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України є адміністративна відповідальність. Як зауважує С. Дембіцька (2015), значення адміністративної відповідальності полягає в тому, що вона відіграє важливу роль у забезпеченні правопорядку в суспільному житті серед інших видів відповідальності. Зокрема, наголошує вчена, важливе значення адміністративної відповідальності пояснюється насамперед тим, що адміністративні правопорушення є одними з найпоширеніших з усіх видів правопорушень. При цьому, досліджуючи поняття і зміст адміністративної відповідальності в сучасних умовах розвитку адміністративної відповідальності, О. Легка (2017) зазначає, що чинне національне законодавство й досі не має визначення поняття адміністративної відповідальності, хоча в теорії адміністративного права існує велика кількість наукових досліджень і точок зору щодо цього соціально-правового явища. Так, зауважує В. Романюк (2019), погляди вчених з приводу тлумачення поняття «адміністративна відповідальність» розділилися. Одні визначають її як різновид юридичної (правової) відповідальності, другі – як певну сукупність правовідносин, що виникає внаслідок порушення законодавства, треті – як захід державного примусу (стягнення), четверті – як ефективний засіб запобігання правопорушенням і забезпечення правопорядку. Ми погоджуємося з дослідницею щодо того, що такі погляди вчених є правильними та взаємодоповнюють один одного. Проте складається враження, що всі наведені визначення нагадують спробу дослідити ціле за його окремими проявами

Не вдаючись до дискусій щодо сутності адміністративної відповідальності, наведемо позицію, яка, на нашу думку, найбільш повно відображає її сенс. Так, О. Поштаренко (2020) вважає, що під адміністративною відповідальністю слід розуміти формально закріплений в адміністративно-правових нормах (юридична підстава) різновид ретроспективної юридичної відповідальності – негативної адміністративно-правової реакції держави на порушення як адміністративно-правових норм, так і норм інших галузей права в різних сферах публічного адміністрування, яка виникає з моменту вчинення адміністративного правопорушення (фактична підстава) і знаходить своє відображення в конкретних матеріальних і процесуальних правовідносинах між правопорушником і державою, метою яких є вжиття заходів адміністративного стягнення для правопорушника в установлених законом формах і порядку.

Вищенаведене визначення сутності адміністративної відповідальності повною мірою може бути застосовано і до працівників Бюро економічної безпеки України.

Як свідчить аналіз приписів Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП)¹, працівники Бюро економічної безпеки України можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за вчинення таких адміністративних правопорушень:

- умисне розголошення професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю (ч. 3 ст. 163-11);

- незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою в своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень (ч. 1 ст. 172-8);

- порушення Закону України «Про доступ до публічної інформації»², а саме: необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом, ненадання відповіді на запит на інформацію, ненадання інформації, неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання недостовірної інформації (ч. 2 ст. 212-3);

- незаконна відмова у прийнятті та розгляді звернення, інше порушення Закону України «Про звернення громадян»³ (ч. 7 ст. 212-3);

- порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, що призвело до розголошення такої інформації (ч. 1 ст. 212-5);

- здійснення незаконного доступу до інформації в інформаційних (автоматизованих) системах, незаконне виготовлення чи розпо-

сюдження копій баз даних інформаційних (автоматизованих) систем (ст. 212-6).

Також може йтися про адміністративну відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України за вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, як-то: порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172-4 КУпАП); порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (ст. 172-5 КУпАП); порушення вимог фінансового контролю (ст. 172-6 КУпАП); порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 172-7 КУпАП); невжиття заходів щодо протидії корупції (ст. 172-9 КУпАП).

Наступним різновидом юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України є цивільно-правова відповідальність. У літературі зауважують, що цивільно-правова відповідальність – це передбачені законодавством засоби примусового впливу на порушника цивільних прав і обов'язків шляхом застосування до нього цивільно-правових санкцій, які спричиняють невідгідні майнові наслідки, що проявляються в позбавленні його певних прав або покладенні на нього додаткових обов'язків (Шатерніков, 2017). Так, у ч. 3 ст. 38 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» вказано: «Держава відповідно до закону відшкодовує шкоду, завдану фізичній або юридичній особі рішеннями, дією чи бездіяльністю органу або підрозділу Бюро економічної безпеки України, службовою особою, працівником Бюро економічної безпеки України під час здійснення ними своїх повноважень»⁴. Ця норма кореспондується із приписами цивільного законодавства, що закріплює правові засади цивільно-правової відповідальності. Зокрема, в ч. 1 ст. 1174 Цивільного кодексу України зазначено: «Шкода, завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадової або службової особи органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування при здійсненні нею своїх повноважень, відшкодовується державою, Автономною Республікою Крим або органом

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 11.04.2023).

² Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 11.04.2023).

³ Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр> (дата звернення: 11.04.2023).

⁴ Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20> (дата звернення: 11.04.2023).

місцевого самоврядування незалежно від вни цієї особи»¹.

Окрему увагу слід звернути на матеріальну відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України, про наявність якої прямо вказується у приписах ч. 1 ст. 38 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України»². Цей різновид юридичної відповідальності є дещо схожим із цивільно-правовою відповідальністю, а окремі науковці взагалі вказують на те, що один із наведених різновидів відповідальності зумовлений іншим (Шатерніков, 2017). Водночас, на відміну від цивільно-правової відповідальності, матеріальна має місце в межах внутрішніх відносин, тобто таких, що існують усередині функціонування відповідного органу. Так, сутність матеріальної відповідальності полягає в обов'язку працівника відшкодувати майнову шкоду, завдану роботодавцю внаслідок невиконання чи неналежного виконання трудових обов'язків у встановленому трудовим законом розмірі та порядку (Наливайко та ін., 2020). У цьому контексті слід зауважити, що по суті Бюро економічної безпеки України має статус правоохоронного органу. Зокрема, такого висновку можна дійти з огляду на приписи ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів»³, оскільки законодавець при визначенні сутності поняття «правоохоронний орган» фактично наводить перелік таких органів і вказує в ньому безпосередньо на Бюро економічної безпеки України.

Нормативно-правова регламентація матеріальної відповідальності окремих працівників правоохоронних органів здійснюється на підставі положень Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду,

завдану державі»⁴. Саме з ухваленням вищенаведеного нормативно-правового акта було внесено зміни до чинного національного законодавства, на підставі положень якого здійснюється нормативно-правова регламентація притягнення працівників певних правоохоронних органів до відповідного виду юридичної відповідальності, зокрема матеріальної. Яскравим прикладом такого стану справ є приписи ч. 1 ст. 19 Закону України «Про Національну поліцію»⁵, до якої з ухваленням Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі» було внесено зміни й встановлено ще один вид юридичної відповідальності поліцейських – матеріальну відповідальність.

Як свідчить аналіз положень Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі», він визначає підстави та порядок притягнення військовослужбовців та деяких інших осіб до матеріальної відповідальності за шкоду, завдану державному майну, в тому числі військовому майну, майну, залученому під час мобілізації, а також грошовим коштам, під час виконання ними службових обов'язків. При цьому у ст. 2 вищенаведеного нормативно-правового акта встановлено, що його дія поширюється на військовослужбовців під час виконання ними обов'язків військової служби, військовозобов'язаних і резервістів під час проходження ними зборів, а також осіб рядового та начальницького складу правоохоронних органів спеціального призначення, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, сил цивільного захисту, Державної кримінально-виконавчої служби України, Державного бюро розслідувань, співробітників Служби судової охорони⁶. Інакше кажучи,

¹ Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 11.04.2023).

² Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20> (дата звернення: 11.04.2023).

³ Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12> (дата звернення: 11.04.2023).

⁴ Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі : Закон України від 03.10.2019 № 160-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-20> (дата звернення: 11.04.2023).

⁵ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 11.04.2023).

⁶ Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за

йдеться про вичерпний перелік осіб, які у визначених саме цим нормативно-правовим актом випадках можуть бути притягнуті до матеріальної відповідальності, серед яких відсутні працівники Бюро економічної безпеки України.

У такому разі слід говорити про матеріальну відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України на підставі Кодексу законів про працю України, у ст. 130 якого зазначено: «Працівники несуть матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових обов'язків. При покладенні матеріальної відповідальності права і законні інтереси працівників гарантуються шляхом встановлення відповідальності тільки за пряму дійсну шкоду, лише в межах і порядку, передбачених законодавством, і за умови, коли така шкода заподіяна підприємству, установі, організації винними протиправними діями (бездіяльністю) працівника. Ця відповідальність, як правило, обмежується певною частиною заробітку працівника і не повинна перевищувати повного розміру заподіяної шкоди, за винятком випадків, передбачених законодавством. За наявності зазначених підстав і умов матеріальна відповідальність може бути покладена незалежно від притягнення працівника до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності»¹. Водночас, враховуючи те, що згідно зі ст. 19 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України»² працівниками Бюро економічної безпеки України є, зокрема, ті, що мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, нормативно-правова регламентація притягнення їх до матеріальної відповідальності, на нашу думку, має здійснюватися на основі положень Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану

державі»³. З огляду на це, на нашу думку, до приписів вищенаведеного нормативно-правового акта слід внести зміни, виклавши ст. 2 в такій редакції: «1. Дія цього Закону пош та резервістів під час проходження ними зборів, а також осіб рядового та начальницького складу правоохоронних органів спеціального призначення, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, сил цивільного захисту, Державної кримінальної іриюється на військовослужбовців під час виконання ними обов'язків військової служби, військовозобов'язаних о-виконавчої служби України, Державного бюро розслідувань, співробітників Служби судової охорони, працівників Бюро економічної безпеки України, які мають спеціальні звання (далі – особи)».

Наступним різновидом юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України є дисциплінарна відповідальність. У літературі зазначають, що дисциплінарна відповідальність – це найм'якший вид юридичної відповідальності, який застосовується до працівників (посадових осіб), які вчинили правопорушення при здійсненні своєї трудової діяльності. При цьому, як зауважує А. Полянський, міра та межі дисциплінарної відповідальності визначаються спеціальними нормативно-правовими актами, які регулюють службово-трудова діяльність суб'єктів відповідних суспільних відносин (Полянський, 2021). Говорячи про дисциплінарну відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України, слід зазначити, що законодавець приділив їй найбільшу увагу, якщо порівняти з іншими різновидами юридичної відповідальності. Зокрема, в абз. 2 ч. 5 ст. 19 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» зазначено: «На осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, поширюється Дисциплінарний статут Національної поліції України з урахуванням особливостей, визначених цим Законом». При цьому в ч. 4 ст. 36 вищенаведеного нормативно-правового акта вказано: «4. Підставами для притягнення осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, до дисциплінарної відповідальності є:

шкоду, завдану державі : Закон України від 03.10.2019 № 160-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-20> (дата звернення: 11.04.2023).

¹ Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 11.04.2023).

² Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20> (дата звернення: 11.04.2023).

³ Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі : Закон України від 03.10.2019 № 160-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-20> (дата звернення: 11.04.2023).

1) невиконання чи неналежне виконання обов'язків;

2) незаконне розголошення інформації з обмеженим доступом, що стала їм відома у зв'язку з виконанням ними своїх повноважень;

3) перевищення повноважень, якщо таке перевищення не містить складу кримінального або адміністративного правопорушення;

4) публічне висловлювання, що є порушенням презумпції невинуватості;

5) негативні результати перевірки на добросовісність або моніторингу способу життя працівника;

6) порушення правил професійної етики;

7) використання повноважень в особистих (приватних) інтересах або неправомірних особистих інтересах інших осіб;

8) інші підстави, передбачені Дисциплінарним статутом Національної поліції України для осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, та Кодексом законів про працю України»¹.

Із приводу наявної ситуації щодо здійснення нормативно-правової регламентації притягнення працівників Бюро економічної безпеки України до дисциплінарної відповідальності вважаємо за необхідне зробити декілька зауважень. По-перше, Бюро економічної безпеки України було створено як центральний орган виконавчої влади, одними з основних завдань якого є запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави, у зв'язку з чим було ліквідовано податкову міліцію. Фактично, завдання, функції та повноваження податкової міліції перейшли до новоствореного Бюро економічної безпеки. Проте в законодавстві, на підставі положень якого здійснюється нормативно-правова регламентація притягнення певної категорії осіб до дисциплінарної відповідальності, й досі наявні згадки про податкову міліцію. Зокрема, відповідно до приписів Закону України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України»² його дія поширюється на осіб

начальницького складу Національного антикорупційного бюро України, осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України та податкової міліції, які повинні неухильно додержуватися його вимог. Враховуючи те, що податкова міліція сьогодні фактично ліквідована³, а її завдання та функції виконує Бюро економічної безпеки України, необхідно внести зміни до Закону України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» в частині виключення слів «податкова міліція» у всіх відмінках з його змісту.

По-друге, на нашу думку, здійснення нормативно-правової регламентації притягнення працівників Бюро економічної безпеки України до відповідальності на підставі положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України є вкрай неправильним підходом. Так, як зазначено у преамбулі вказаного нормативно-правового акта, його дія поширюється на поліцейських, осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, співробітників Служби судової охорони та осіб рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань, які повинні неухильно додержуватися його вимог⁴. При цьому як низка базових понять, зміст яких розкривається у приписах цього акта законодавства, так і низка обов'язків, прав і повноважень відповідних суб'єктів не можуть бути застосовані до всіх зазначених у його преамбулі осіб, зокрема працівників Бюро економічної безпеки України, крім поліцейських. Може йтися про власне визначення поняття «службова дисципліна» – «дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників»⁵. Також у контексті досліджуваного питання не

¹ Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20> (дата звернення: 11.04.2023).

² Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : Закон України від 22.02.2006 № 3460-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15> (дата звернення: 11.04.2023).

³ Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні : Закон України від 21.12.2016 № 1797-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19> (дата звернення: 11.04.2023).

⁴ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19> (дата звернення: 11.04.2023).

⁵ Там само.

зрозумілим є порядок застосування припису щодо того, що з метою забезпечення дотримання службової дисципліни керівник зобов'язаний створити умови, необхідні для виконання підлеглими обов'язків поліцейського.

У цілому вищенаведений нормативно-правовий акт містить приписи, які стосуються саме поліцейських, що є цілком логічним, адже навіть у його назві йдеться про поліцію. Проте нелогічним було поширювати його дію на інших, при цьому зовсім різних за юридичною природою свого правового статусу осіб, зокрема працівників Бюро економічної безпеки України. На нашу думку, має бути не якийсь єдиний універсальний нормативно-правовий акт, що визначав би засади дисциплінарної відповідальності працівників певних правоохоронних органів, а має йтися про спеціальний акт законодавства, що враховував би особливості їх притягнення до такого виду юридичної відповідальності. Саме тому вважаємо за необхідне ухвалити Закон України «Про Дисциплінарний статут Бюро економічної безпеки України».

ВИСНОВКИ. Як свідчить проведений аналіз, юридична відповідальність працівників Бюро економічної безпеки України є одним із

дієвих засобів дотримання дисципліни та законності під час здійснення ними своїх завдань, функцій і повноважень. Сутність такої відповідальності може бути розкрита як закріплена на нормативно-правовому рівні міра регулятивного впливу на поведінку таких працівників, що здійснюється внаслідок відхилення від встановлених законодавством правил їх діяльності й полягає в застосуванні відповідних заходів. Працівники Бюро економічної безпеки України можуть бути притягнуті до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової, матеріальної та дисциплінарної відповідальності. При цьому найбільш значні прогалини нормативно-правової регламентації цієї сфери суспільних відносин пов'язані з недосконалістю правових засад притягнення працівників Бюро економічної безпеки України до матеріальної та дисциплінарної відповідальності. Такий стан справ має бути виправлено як шляхом унесення змін до чинного національного законодавства, на основі положень якого здійснюється нормативно-правова регламентація притягнення працівників Бюро економічної безпеки до відповідного виду юридичної відповідальності, так і ухваленням нових нормативно-правових актів.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Аземша І. Б. Особливості функціонування інституту юридичної відповідальності в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 44–47.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.
3. Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект : монографія. Суми : Мрія, 2019. 256 с.
4. Герман О. В. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства : дис. ... д-ра філософії : 081. Львів, 2021. 206 с.
5. Гетманець О. П. Економічна безпека держави як умова забезпечення прав людини під час воєнного стану // *Захист та дотримання прав громадян органами Національної поліції України в умовах воєнного стану : тези доп. учасників наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 7 груд. 2022 р.)* / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця, 2022. С. 32–33.
6. Дембіцька С. Л. Розуміння адміністративної відповідальності щодо застосування адміністративного примусу органами державної влади. *Адміністративне право і процес*. 2015. № 1 (11). С. 120–128.
7. Кошиков Д. О. Адміністративно-правові засади реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2021. 485 с.
8. Кривошеев К. О. Адміністративно-правові засади діяльності єдиного правоохоронного органу, що забезпечує фінансову безпеку України : дис. ... д-ра філософії : 081. Суми, 2021. 223 с.
9. Крикун В. В. Адміністративно-правовий механізм захисту об'єктів критичної інфраструктури : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2021. 451 с.
10. Легка О. В. Поняття та зміст адміністративної відповідальності в сучасних умовах розвитку адміністративного законодавства. *Право. UA*. 2017. № 3. С. 80–85.
11. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави : навч. посіб. Львів, 2020. 356 с.
12. Мельник В. І. Адміністративно-правові засади організації та функціонування системи економічної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2021. 485 с.
13. Полянський А. О. Адміністративно-правові засади взаємодії судово-експертних установ з правоохоронними органами : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2021. 406 с.
14. Поштаренко О. Поняття, сутність та зміст адміністративної відповідальності в умовах нової парадигми адміністративного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3 (289). С. 174–179. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.29>.

15. Романюк В. Сутність та правова природа заходів адміністративної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3 (277). С. 236–240.
16. Сопільник Р. Л., Ковалів М. В., Єсімов С. С., Скринковський Р. М. Юридична відповідальність у механізмі забезпечення режиму інформації з обмеженим доступом в У
17. Теорія держави і права в тестових завданнях : навч. посібник / за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 760 с.
18. країні: адміністративно-правовий вимір. *Право.UA*. 2019. № 2. С. 19–26.
19. Шатерніков М. І. Господарські суди у системі суб'єктів адміністративного права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2017. 207 с.
20. Bryhinets O., Shapoval R., Bakhaieva A., Pchelin V., Fomenko A. Problems of intellectual property in the national security system of the country. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. 2021. No. 8 (3). Pp. 471–486. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3\(30\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3(30)).
21. Pchelina O. V., Skulysh Y. D., Buglak I., Myroniuk R. V. The International experience of ensuring cybersecurity in the country and possibility of its application in Ukraine. *DIXI*. 2021. No. 23 (2). DOI: <https://doi.org/10.16925/2357-5891.2021.02.01>.

Надійшла до редакції: 14.04.2023

Прийнята до опублікування: 29.05.2023

REFERENCES

1. Azemsha, I. B. (2012). Peculiarities of the functioning of the Institute of Legal Responsibility in Ukraine. *Law Review of Kyiv University of Law*, 2, 44–47.
2. Bryhinets, O., Shapoval, R., Bakhaieva, A., Pchelin, V., & Fomenko, A. (2021). Problems of intellectual property in the national security system of the country. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 8(3), 471–486. [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3\(30\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3(30)).
3. Busel, V. T. (Ed.). (2009). *A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language*. Perun.
4. Dembitska, S. L. (2015). Understanding administrative responsibility regarding the use of administrative coercion by state authorities. *Administrative Law and Process*, 1(11), 120–128.
5. Herman, O. V. (2021). *Administrative and legal provision of interaction between subjects of countermeasures against violations of budget legislation* [Candidate dissertation, Lviv State University of Internal Affairs].
6. Hetmanets, O. P. (2022, December 7). *Economic security of the state as a condition for ensuring human rights during martial law* [Conference presentation abstract]. Scientific and Practical Conference “Protection and observance of citizens’ rights by the bodies of the National Police of Ukraine under martial law”, Vinnytsia, Ukraine.
7. Harust, Yu. V., & Melnyk, V. I. (2019). *Law enforcement agencies on the protection of economic security of Ukraine: administrative and legal aspect*. Dream.
8. Koshykov, D. O. (2021). *Administrative and legal principles of implementation of state policy in the sphere of ensuring the economic security of the state* [Doctoral dissertation, Kharkiv National University of Internal Affairs].
9. Krykun, V. V. (2021). *Administrative and legal mechanism for the protection of critical infrastructure objects* [Doctoral dissertation, Kharkiv National University of Internal Affairs].
10. Kryvosheiev, K. O. (2021). *Administrative and legal principles of the operation of a single law enforcement agency that ensures the financial security of Ukraine* [Candidate dissertation, Sumy State University].
11. Lehka, O. V. (2017). Concept and content of administrative responsibility in modern conditions of development of administrative legislation. *Law.UA*, 3, 80–85.
12. Melnyk, V. I. (2021). *Administrative and legal principles of the organization and functioning of the economic security system of Ukraine* [Doctoral dissertation, Sumy State University].
13. Marchenko, O. M., Pushak, Ya. Ya., & Revak, I. O. (2020). *Financial security of the state*. LvSUIA.
14. Nalyvaiko, L. R. (Ed.). (2020). *Theory of the state and law in test tasks*. DSUIA.
15. Polianskyi, A. O. (2021). *Administrative and legal principles of interaction of forensic expert institutions with law enforcement agencies* [Doctoral dissertation, Sumy State University].
16. Poshtarenko, O. (2020). The concept, essence and content of administrative responsibility in the conditions of the new paradigm of administrative law. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 3(289), 174–179. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.29>.
17. Pchelina, O. V., Skulysh, Y. D., Buglak, I., & Myroniuk, R. V. (2021). The International experience of ensuring cybersecurity in the country and possibility of its application in Ukraine. *DIXI*, 23(2). <https://doi.org/10.16925/2357-5891.2021.02.01>.

18. Romaniuk, V. (2019). The essence and legal nature of measures of administrative responsibility. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 3(277), 236–240.

19. Shaternikov, M. I. (2017). *Commercial courts in the system of subjects of administrative law* [Candidate dissertation, Kharkiv National University of Internal Affairs].

20. Sopilnyk, R. L., Kovaliv, M. V., Yesimov, S. S., & Skrynkovskyi, R. M. (2019). Legal responsibility in the mechanism of ensuring the regime of information with limited access in Ukraine: administrative and legal dimension. *Law.UA*, 2, 19–26.

Received the editorial office: 14 April 2023

Accepted for publication: 29 May 2023

VITALII BORYSOVYCH PCHELIN,

*Doctor of Law, Professor,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Department of Policing and Public Administration;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9540-9084>,
e-mail: pchelin@me.com;*

GENNADII VOLODYMYROVYCH ZVIRIANSKYI,

*Candidate of Law,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Faculty No. 3;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6687-8575>,
e-mail: zvirkanskij.gennadij@ukr.net*

Legal regulation features of legal liability of the Bureau of Economic Security of Ukraine employees

The article defines the essence and analyses the features of legal regulation of legal liability of employees of the Bureau of Economic Security of Ukraine. The essence, content and significance of the category “legal liability” have been clarified, and this has been used as the basis for forming the authors’ vision of the essence of legal liability of employees of the Bureau of Economic Security of Ukraine as a measure of regulatory influence on the behaviour of such employees which is exercised as a result of deviations from the rules of their activities established by law and is expressed in the application of appropriate negative measures. It has been identified and characterized a set of acts of current national legislation on the basis of which the legal liability of the employees of the Bureau of Economic Security of Ukraine is regulated.

The main regulatory legal acts which determine the legal grounds for bringing the employees of the Bureau of Economic Security of Ukraine to the relevant type of legal liability have been described. It has been concluded that bringing the employees of the Bureau of Economic Security of Ukraine to certain types of legal liability is not properly regulated at the legal level. It has been substantiated that the material liability of the employees of the Bureau of Economic Security of Ukraine who hold special ranks, unlike employees of other law enforcement agencies, is regulated by the provisions of general rather than special legislation. It has been proved that today there is no special legislative act which regulates disciplinary liability of the employees of the Bureau of Economic Security of Ukraine.

Approaches to overcoming the shortcomings of legal regulation of legal liability of the employees of the Bureau of Economic Security of Ukraine have been formed. Effective ways to resolve the situation in the area under study have been suggested by introducing appropriate amendments to the current national legislation of Ukraine, on the basis of which the legal liability of the employees of the Bureau of Economic Security of Ukraine is regulated, and the necessity of adopting a special legislative act which would determine the legal basis for bringing them to disciplinary liability has been proved.

Key words: *legal liability, Bureau of Economic Security of Ukraine, economic security of the State, legal regulation, legal status of the employees.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Пчелін В. Б., Звірянський Г. В. Особливості нормативно-правової регламентації юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України. *Право і безпека*. 2023. № 3 (90). С. 32–43. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.3.03>.

Citation (APA): Pchelin, V. B., & Zvirianskyi, G. V. (2023). Legal regulation features of legal liability of the Bureau of Economic Security of Ukraine employees. *Law and Safety*, 3(90), 32–43. <https://doi.org/10.32631/pb.2023.3.03>.